

154 szám.
923-24

Birákúra iradatik:

D. Kovács András

D. Tegyhe Gyula

professores unak

Debrecen, 1923. december 11.

Általánosan ismert és elismert
a közéleti életben!

Életpécs. Ecsyóadásom.

23 XII/11

Dr. Kovács András

tegyóadásom

Tegyhe Gyula

Debrecen, 1923. dec. 10.

Dr. Kovács András
c. i. iradatik

Törvényszék:

Fóth Lőrincz: A párbaj. 1865. Budapest

dr. Horváth Odón: A párviadal. 1887. Budapest

Fayer László: A magyar büntetőjog kézikönyve. Budapest 1896.

dr. Edvi-Illes Károly: A büntetőtörvénykönyv magyarítása. 1894. Bpest

dr. Vámbéry Ruótem: A párbaj Angliában és nálunk. Hunadik László. 1902. Bpest

dr. Fukey Ferencz: A magyar büntetőjog tan könyve. 1914. Kolozsvár

dr. Teghne Gyula: Pársadalom-, állam- és jog köléselet. 1923. Szeged

A párviadal és leküzdésének módjai.

I.

A párviadal, (duellum), két személynek kölcsönös megállapodással s meghatározott szabályok szerint, halálokorásra alkalmas fegyverekkel vívott harcra, melynek célja a megsértett becsület lovagias helyreállítására.

A párviadal ily értelemben nem található fel az ó-kor népeinél. Ennek oka az, hogy az ókori, görög, római világban az egyesnek az állammal szembeni jelentősége teljesen elenyészelt.

srett és így az egyes becsülete felett is csak az állam rendelkezhetett, becsületétől az állam folytatható meg valakit. ⁽¹⁾

A párbaj a fenti értelemben germán eredetű intérmény: a középkor lovagvilága teremti meg; mai alakját Franciaországban nyerte, honnan a XVI. és XVII. századokban általánosan elterjedt, ⁽²⁾ annak ellenére, hogy úgy az egyház, mint az állam a legmerevebben állást foglalt ellene. A lateráni zsinat egyházi átokkal sújtja a párbajozókat, XIII. Lajos 1623-i ordonnance-a pedig halálbüntetést helyez kilátásba nem csak a párbajozók, de segédek számára.

is. Hasonlóképp intézkedett nálunk Mária Terézia, 1752. július 14-én kelt. nyiltparancsában, mely hasonmása a német birodalom számára 1668-ban e tárgyban kelt törvénynek.³⁾ Ez a kihívásért 10 évi börtönt, súlyos pénzbüntetést, száműzetést, hivatalvesztést helyezi kilátásba, a párbajozókat és segédeküket pedig „elengedhetetlenül” halálbüntetéssel rendeli sújtani. Aronban dacára e me szigorú intézkedéseknek, a párbaj mindmáig a leggyakoribb, sőt egyesek szerint egyedüli eszköze a sértett jó hírnevének helyreállításának.

E rövid értekezésnek az a célja, hogy némi összefoglaló képet adjon azon módokról, melyek mellett a párbaj annyira elterjedt s a társadalomnak kétségtelenül betegségét képező intérménye kiirtható. Mert, hogy a párbaj nem okvetlenül szükséges, - mint azt sokan rossznak, de szükségessé rossznak igyekeznek feltüntetni) - azt legjobban bizonyítja, hogy vannak országok, ahol a párbaj egyáltalán nem módja a jóhírnév megvédelésének, mint pl. Anglia és Portugália.

Mielőtt azonban a kérdést rész-

letesen tárgyalnánk és a magyar
 büntető törvényhorvási intézkedések
 szempontjából is vizsgálat alá ven-
 nünk, szükséges néhány pillantást
 vetni azokra az indokokra, melyek-
 kel a párbaj pártolói e véleményü-
 ket támogatni igyekeznek s amely-
 okok a társadalmi felfogásba is
 annyira belesidegyődtek, hogy a
 mai közvélemény előtt szentesítik e
 helytelen s mindenféleképp kárhor-
 tatandó intérményt.

II.

A párbajt támogató-és létjogo-
 sultságát állító nézeteknek két

fő csoportját lehet megkülönböztetni.
Egyik csoportba aron ^{érdekeket} sokakat sorolhat-
juk, melyekkel az egyes érdekekben szük-
séges intézményként igyekeznek a pár-
viadalokat feltüntetni, másik csoport-
ba pedig azok tartoznak, melyek a
társadalom érdekeinek védelme cél-
jából teszik szükségessé - egyesek sze-
rint a párviadalokat. (4.)

Ami az első csoportot illeti, itt első
ilyen okként azt szokták felhozni, hogy
a párhaj megengedhetősége az önvéde-
lem jogából kifolyólag inokolt.

E felfogásnak megfelelő alapja
nincs. Ha büntető-törvénykönyvünk

nek a jogos védelemre vonatkozó 79-ik szakaszát analizáljuk, a párbaj egyáltalán nem tekinthető a jogos védelem módjának.

A Btk. 79.§-a a következőképp intézkedik: „Jogos védelem az, mely akár a megtámadottnak, akár másnak, személye vagy vagyona ellen intézett - vagy azt fenyegető jogtalan és közvetlen megtámadásnak elhárítására szükséges.

A párbaj a védelem e nemének nem tekinthető, mert nagyon sok esetben „az okánál szolgáló sértés nem jogtalan, nem is szándékos

és nem is közvetlen ⁽⁵⁾, amellet a legnagyobb részüknél a veszély nem komoly, s a sértés a legtöbb párbaj esetében elháritható vagy jóvátéhető másképen is s a veszély, melynek magukat a felek kiteszik, nem áll a ranyban az okul szolgáló sértés nagyságával.

Minderek alapján a párbajt jogos védelemnek nem foghatjuk fel és sokan-többek közt nem egy büntető⁽⁶⁾ törvénykönyv, így a hollandi, olasz, ⁽⁶⁾ sász, württembergi, thüringiai, braunschweigi ⁽⁷⁾ épen jogtalan önbíráskodást látunk benne, ami aronban szintén nem helyes nézet, mert csak az egyik

félre, t. i. a kihívóra talál, mert a kihívott fél elégtételt ad, ez pedig nem aronosítható az önbíráskodással. E-mellett így konstruálva meg jogilag a párbajt, a segédek büntetéssel nem is sújthatók, nemkülönben a kihívott sem.

2) Másik érv a párbaj mellett a „volenti non fit iniuria” elvének erre való alkalmazása. Er arra támaszkodik, hogy a párbajt úgy foghatjuk fel, mint bizonyos viszonyoknak a felek kölcsönös megállapodása s akarata folytán létre jött eredményét „(P)”, mely tehát kimenetelére

való tekintet nélkül - nem vonhatja
 maga után az államhatalom kör-
 be lépését a megbüntetésre, mert a pár-
 viadalban résztvevők saját akara-
 tikkal vetették magukat annak
 alá. „Az eredmény tehát bármily
 szomorú legyen is, a szerencsétlennék
 saját akaratán és beleegyezésén nyug-
 szik és jogi szempontból a volenti non
 fit iniuria elv állá' esik, - mint Tóth
 Lőrincz „A párba'j“ c. munkájában
 mondja. ①

Ezt az okoskodást nem fogadhat-
 juk el, mert ha eredeti jogainkról,
 amilyenek az élethez, testi épséghez

való jog teljes szabadságunkban áll
lemondani, így, mintegy „szerrőlés ileg”,
akkor végső conclusióban megengedett-
nek kellene tartanunk az öngyilkos-
ságot, a testronkítást, az önkaratból
való rabszolgaságot is – ez pedig nyil-
vánvalóan nem lehetséges, hiszen
ez kitűnik a B.t.k. 282. §.-ából is, mely
három évig terjedhető börtön bün-
tetéssel sújtja a sértett kívánságára
való emberölést!

Ugyane törvénytörés az azonban
arra is figyelmertet bennünket,
hogy az büncselekmény által sé-
relmet szenvedett egyes mellett még

az állam is sérelmet szenved jogrend-
jének megzavarása által, nem hogy
hat tehát büntetlenül oly fontos hi-
vatalból üldözendő" bűncselekménye-
ket, még akkor sem, ha a közvetle-
nül sértett abba beleegyezett.

3.) Gyakran hangosztatják azt az in-
dokat is, hogy vannak olyan sértések,
melyekért a sértőtől más úton elég-
tételt venni nem lehet. Bentham
is úgy nyilatkozik, hogy, ha a meg-
bántott fél meg nem akar elégedni
a törvény által nyújtott elégtétel-
lél, elnökönek kell lenni a pár-
viadal iránt." (10)

Ennek a felfogásnak legmértőbb
száfolatát az angol viszonyok adják.
Mint már említettük, Angliában
a párba já immár több, mint fél
évszázad óta ismeretlen intézmény,
pedig ott a szöbeli rágalmarás és
becsületsejtés, - mely pedig a pár-
ba já leggyakoribb okának mond-
ható, büntetőjogi represszióban
nem is részesül. „A legdurvább
gorombaságokat sem tartja az
angol jog egérseges felfogása
büntethetőnek, hanem inkább
a csöselék előjogának“⁽¹¹⁾

Tehát még a törvényes intézkedé-

sek hiánya esetén sem okvetlen szükség-
séges intérmény a párbaj, mint Ang-
lia példája mutatja. De még e mellett
is van hibája ennek a felfogásnak.

Ha ezt elfogadnók, el kellene fogad-
nunk azt is, hogy az egyesre van
bírvá annak megállapítása és
felülbírálása, hogy valamely sértő
cselekményre nézve tartalmaz-e
a törvény büntető intézkedést s
ha tartalmaz is, megfelelő-e az?

Ez a büntetőjog közjogi jellegével
homlok egyenest, ellenkező és el nem
fogadható nézet. I még egy gyön-
ge pontja van e gondolatnak s

ez az, hogy a párbajt „elégítel-
nek” tekintik. Ha it elégítelnek te-
kinthető” e a sértettre nézve az, hogy
a párbajban még ő” ad alkalmat
ellenfelének arra, hogy a szenve-
dett becsület sértésen felül az még
testét is megsértse? Ez, ha egyálta-
lán elégítelnek is tekinthető”-
amire a következőkben még ráte-
rünk - mily más elégítelnél
lehet megfelelőbb?

De ez egyáltalán nem is tekin-
hető elégítelnek sem, ha helyesen
fogjuk fel az elégítelt, araz
oly értelemben, hogy az megfelelő

módnnyújtás arra, hogy a sértett a szenvedett sérelmet megtorolja. Hiszen - mint Föth mondja ⁽¹²⁾: "Kevés ember lesz, ki az elégtétel e tökéletlen nemét, hol az ártatlan veretheti életét vagy testi épségét s a vétkes megtámadó, a durva s gonosz sértő"ülhet gúnykacragva viadalt úldorata felett; hol az erős s a gyakorlott, ügyes brávo és gladiátor-határosott előnnyel bír, a legnemesebb, legértékesebb egyéniség felett, ha ennek testalkata, karizmái gyöngök s látása nem elég éles; hol a paczkárosó nemtelen arral tetérheti gúny-

jait, hogy ellenének szegyenpirral bo-
ritott homlokát még piros vérrel is
elborítja; — esztelennek ne tartsa
a becsület megmentésére."

4) E nyilvánvalóan nem tartható
érvek mellé negyedikkül sorakozik az
a nem kevésbé képtelen indok, hogy
a párbaj alkalmas a becsület és jét-
lem tisztaság megtartására és növe-
lésére.

Er a felfogás teljesen helytelenül
állítja a párbajt a becsület védel-
mének eszközeként. A becsület fo-
galmát tévesen értelmezik azok,
akik a párbajt ennek védelme

zöjeként hirdetik. A párbajnál csak a "becsülés" és nem a "becsület" jöhet számba. A becsület lelki java az embernek, mely nem csak de iure, de de facto is sérthetetlen. A becsületet csak maga az alany sértheti, a más részéről jövő támadás nem. Az, amit a támadó sérthet, ami a rágalommal megtámadtatik sohasem a becsület, hanem az egyéni becsület eredményeként jelentkező külső érték: a becsülés. Ezt pedig nem állíthatja helyre az, aki bemocskolta. „Valóban különös - mondja Vámbéry - hogy ép a lovagias er-

köles védőinek sohasem jutott eszébe annak a felfogásnak perverzitása, mely a hírnév reparációját a rágalmarásra, tehát eo ipso becsületen egyénre bízra.

I smellett helytelen felfogás az, mint Finkey is kiemeli, hogy sokan, ~~mint Finkey is kiemeli~~ főleg a katonaság, a becsület lényegét ma is a testi ügyességben és a harcai bátoriaságban látják. Csak annyiban tekinthető a párbaj ily értelemben a becsület védelme megfelelő módjának - mint Feghré-nél olvashatjuk ⁽¹²⁾ - „amennyiben az állított tényben

illetve a véghezvitt tettben az illető személyes bátorságának kicsinylésével találkozunk. Ahol kétségbe vonva az egyén nem ezen tulajdonsága lón, mint az egyes tudományos értékek lekicsinylésénél, ott az elégtétel vétel módja is más lesz."

III.

Van a párbaj mellett hangosztatott érveknek egy másik csoportja is. Azt mondják ugyanis egyesek, hogy a társadalomnak érdekeit szem előtt tartva indokolt a párbaj megengedett volta.

I) Ennek indoklására mindenek

előtt azt hozzák fel, hogy bizonyos
sértések nyilvánosságra jutása egy-
részt ^a sértett érdekeivel is ellenkezik,
másrészt köztudomásra jutásuk
a társadalom békéjére, nyugalomára
^{hiúlan} kártékonyan hat.

Egyrészt a mindennapi élet igazol-
ja legjobban azt, hogy a sérelmes ve-
lemény titokban maradásra az
"elégítél"-szerzésnek e gyatra módja
által sines biztosítva, de másrészt
a legnagyobb contradictio van ab-
ban, hogy a társadalom tagjainak
életét, testi épségét veszélyeztető csele-
mények a társadalmi béke és

nyugalom védelmére szolgáljanak.

21. Egy más elő hallásra elfogadhatóbbnak látszó érvelés, hogy a büntető-törvénykönyvek nem biztosítják megfelelő mértékben a becsület védelmét.

Enne céloz Bentham ⁽¹⁴⁾, midőn így szól: „A bátor ember, ki a törvény hallgatása mellett magát teszi ki, megbüntetendő egy sértést, a körbiztonságra is hat, önmaga biztonságán munkálván.”

De vajjon elfogadható-e ez a nézet? Tarthatjuk-e helyesnek egy hibának még nagyobb hibával való

korrigálását? Nem! Ha a törvény nem jó, az a helyes eljárás, hogy igyekezzünk annak hiányain segíteni, azáltal, hogy figgelmertetjük a törvényhozót erekre a hiányokra, hogy a megfelelő javításokról gondoskodás történjék, de ne szabadítsunk ez érveléssel a társadalomra egy káros betegséjét, mely még tetézi a törvényhozás hibáját!

II. Az a nézet sem igazolja a párbaj létjogosultságát, amit szintén hangsúlyoztat Bentham, hogy t. i. „a vágyai által két vétek közé helyezett egyénnek módjában álljon a kevésbé ártal-

most (a párbajt.) választani. E nézet-
tel nem kell bővebben foglalkozni.

Hogy a társadalmat veszélyertető cselek-
mény hasonlóan társadalmilag veszé-
lyes cselekménnyel legyen elhárítható,
annak önmagában foglalt ellentmondá-
sára cráfolatra igazán nem szorúl.

És ez érvekkel ki is merült a pár-
baj-codex apostolainak fegyvertára.
Egyenként cráfoltattak meg s ha
más formában állanak elő velük,
ugyanígy megcráfolhatók. Összefog-
lalva az eddig elmondottakat, kel-
lőkép beigazolva látjuk azt, hogy
a párbaj nem szükséges és nem is meg-

felelő eszköz a becsület megvédelésére,
sőt tarthatatlan, mert fontos érdekeket
sért. De a párbaj eme tarthatatlansága
ellenére is a legtöbb országban ma
is igen elterjedt módja „a becsület
megvédelésének” s a közfelfogásban any
nyira belegyökeredzett ez a párbajt
szentesítő helytelen felfogás, hogy a
büntetőtörvénykönyvek tiltó rendel-
kezései ellenére a párbaj intérménye
semmi visszaesést nem mutat.

Alábbiakban aron módokkal fo-
gunk foglalkozni, melyek a párbaj-
jórésnek megszüntetésére alkalmas-
tatnak vagy legalább is alkalmasan

dók volnának s különösen figyelemmel
léssünk e kérdésnél a magyar B.t.k.
intézkedéseire.

IV.

A párbajt a büntető törvényköny-
vek büncselekménynek tekintik, azon-
ban legtöbbször (az angol és francia
b.t.k.-ek kivételével) nem a bekövetke-
zett eredményhez képest rendelik bün-
tetni, tehát nem mint közönséges
gyilkosságot v. testi sértést büntetik,
hanem külön specialis büncselekmény
ként fogják fel. Egyes törvénykönyvek
(l. fentebb), mint jogtalan önbírásko-
lást tekintik, mások a közrend

megtámadásának egyik fajaként fog-
ják fel (bajor b. t. k.) s legelterjedtebb az
a nézet, melyet a mi B. t. k.-nk is ma-
ga'vá tesz, hogy a párbaj az élet és
testi épség elleni bűnszelekmények
egyik speciális faja.

A párbaj tehát nálunk az élet és
a testi épség ellen elkövetett delictu-
mok közé sorostatott. De, mint az a
B. t. k. indoklásában olvasható^(15.): „A
büntetések határtalanul enyhébbek,
mint az emberölés, vagy a testi sér-
tés elleni büntetések. E levállítás az
igarságügyi politika indokain ké-
vül igazolását találja azon jogi

szempontból is, hogy a sérülés vagy a halál a megsebesítettnek vagy a megöltnek előzetes eventuais beleegyezése folytán következett be, mi a bűnösségi fokot lejjebb srállítja.“

Eme indoklásnak megfelelően a B.t.k. idevágó szakaszai (293, 295, 296, 298 §§.) a következő büntetési tetteket állapítják meg a párvadakra:

Kihívás	:	államfogház	1 nap - 6 hó
Megvetéssel fenyegetés, burditás	„		1 nap - 1 év
Kiadlás párbajra	„		1 nap - 1 év
Megsebesítés	„		1 nap - 2 év
Halálös eredmény	„		1 nap - 5 év

Ami e büntetési tetteket illeti - ha

— Juljos megveszélés elhoyta!

elfogadhatónak is tartjuk a B. t. k.
indoklását - nem tarthatjuk őket meg-
felelőknek. Mert az államfoghárral
büntetés sajnálatra méltóan enyhe-
nek mondható s mivel nem oszthat-
juk Vámbéry azon felfogását, hogy a
büntetések súlyosbbitása egyáltalán
nem eredményezi a párbaj háttérbe szo-
rulását ⁽¹⁶⁾, ert a túl enyhe büntetést
a legnagyobb mértékben el kell íté-
lünk.

Harákon kívül egyedül Németország
és Csoxorország volt még az, mely állam-
foghárral büntette a párbajt! Állam-
fogházat szabni a párbajra, azt a

büntetést, mely nem sujt, hanem felemel,
mely a becsület vértanújának fényko-
szorójával överi a társadalmi elöítélet
rabjainak homlokát "17) - ez nem te-
kinthető" megfelelő büntetésnek.

De még azért nem itt van a főhiba,
hanem abban, hogy még eme enyhe in-
tézkedések mellett is bírói gyakorlatunk
folytán csak névleg büntettetik a
párba.

Tinkey is említi, hogy bíróságaink
elfeledik, hogy a B.t.k., mikor a pár-
bajt custodia honestával és csekély ter-
jedelművel sujtotta, már méltányol-
ta e cselekmény társadalmi jelentő

ségét. Ep' ezért nem lehet helyesebbi bíróságaink amax eljárását, hogy 1-2 heti államfogházrat szabnak ki legfeljebb, (de rendszerint 1-2 napit!) és csak ha halálos eredmény következett be szabnak ki fél vagy legfeljebb egy évi büntetést.

A párbajsegédeknel is elég a be-kéltetés bármennyire formális s nem igazi megtörténtének bizonyítása - és büntetlenek maradnak. A vivó-terem pénzért való bérbeadásának - ami pedig voltaképp közönséges bűmségély, a legritkábban vannak büntetőjogi következményei.

Lehetséges, hogy a párbajt nem lehet kiirtani a büntetéssel, de semmiestre sem lehet ugyanert elérni arra, hogy elkövetőinek lehetőleg kedverünk.

Tehát, amennyire nem helyes az egyik tulkás -amiről alább beszélünk, -t. i. az angol rendszer- is oly határozottan el kell itélni a párbajnak ily barátságos formában való megbüntetését is.

Első erkörcnek a párbaj elleni küzdelemben mindenesetre a büntetés súlyosbbitásait kell tekinteniük. Finkey ert tekintettel a bírói gyakorlat hibáira - speciális minimumok

felállításával tartja megoldhatónek,
 Eredményesnek véli emellett a pénzbün-
 tetésnek, mint mellékbüntetésnek az
 alkalmazását is. „Er lenne a leggya-
 korlatiasabb mód a párhajhősködés
 lehűtésére.” Dícsérőleg említi e szem-
 pontból a Glaser féle javaslatot,
 mely 20,000 K-ig terjedhető pénzbün-
 tetést ír elő mellékbüntetésül

A pénzbüntetés különben megtalál-
 ható több külföldi b.t.k.-ben, mint
 az alábbi táblázatból is kitűnik.

BTK.	Kihívás	Halólos eredmény	megvetéssel fenyegetés
olass	foghár vagy 500.l.-ig pénzb.	foghár	foghár

B. F. K.	Kihívás	Hatalmas eredm.	Megvetésül függés
belga	fogház és pénzbs: 100-500f.	fogház és pénzbs: 400-2000f.	fogház és pénzbs: 100-1000f.
portugál	fogház és p. b.	fogház és pénzbs.	fogház és pénzbs.
svájci	pénzbs 50-5000f.	fogház	—

Nem érdektelen, ha az angol-rendszert is ismertetjük. Angliában ⁽¹⁸⁾ az alapul az, hogy nem adják meg a párbajnatek-
art a privilegiუმსzerű büntetőjogi el-
báncást, mint a többi országokban.
A párbaj az eredmény szerint mi-
nőségül.

Fogházzal és pénzbüntetéssel büntetendő vétséget követ el, aki mást párviadalra kihív, még abban az

esetben is, ha a párbaj még nem törté-
nik. Még különböztetik a nyilván-
os helyen való párbajozást (affray)
a nem nyilvánosan történttől. Az
előbbi, mint közrend elleni delictum
is figyelembe jön, az utóbbi,
mint támadás büntetetik.

Ha a párbaj az egyik fél halálá-
val végrövidnek, úgy az életben
maradót gyilkosság miatt bün-
tetik.

A vérszeg szabályai itt még stri-
gorúbbak, mint egyéb bűncselekmé-
nyek esetében. Ha a párbaj az e-
gyik fél halálával végrövidött, az

életben maradt félnek segédje szintén gyilkosságban bűnös, sőt ma az uralkodó felfogás szerint a párbajban elesett fél segédje is gyilkosságban mondandó ki bűnösnek.

A sértés, mellyel a kihívó fél illettetett, semmiféle körülmény esetén sem szolgálhat mentéségül és legfeljebb enyhítő körülménynek tekintetik.

Mégis, ha azt nézzük, vajjon mi az oka a párbajok csökkenésének Angliában, azt semmi esetre sem a büntetések szigorúságában fogjuk

megtalálni, hanem abban, hogy társadalmilag indítottak ellene akciót.

Fayer László⁽¹⁹⁾ találóan jegyzi meg; „Angliában is uralkodott a párbaj egészen azon ideig, míg 1844-ben a hadsereg és az udvar ligát alapított, melynek főszabványa, hogy aki párbajt vív, az önrült és ez alapon a jó társaságból kizárandó.“ Angliában Viktória királynő férjének Albert hercegnek kezdeményezésére 1844-ben a hadi cikkelyek módosításakor a következő pötléket vették fel: „⁽²⁰⁾ Becsületes ember jelleméhez méltó, hogy az okorott

jogtalanságokért és sérelmekért bossánatot kérjen és késznek nyilatkozzék az elkövetett igazságtalanság jóvátételére. Erugy kötelessége a másik félnek, hogy a megkövetést nyiltan és őszintén elfogadjja. Minden tiszt, aki kihívást küld vagy elfogad, vagy akinek párbajáról van tudomása s azt megakadályozni nem törekszik, aki a kihívás el nem fogadása miatt szemrehányást tesz vagy aki a felmerült ellentét tisztességes kiegyenlítésére vonatkozó javaslatokat el nem fogadja: a katonai bíróság

által rangjától megfosztandó és a bíróság belátása szerint büntetendő.”

Angliában emellett még az a talán túlsótnak is állítható intézkedés is érvényben van, hogy a párbajban selett tisztek örvegyei nem részesülnek nyugdíjban. ^(21.)

Viktória királynő kijelentette, hogy olyanokat, akikről megállapították, hogy párbajoztak, nem fogad udvarában.

Mindazon felsorolt intézkedések eredményerték azután azt, hogy a párbaj Angliában eltűnt s megszünt a becsület helyreállításának eszköze

ként szerepelni.

XIV. Lajos szintén társadalmi úton látta helyesnek a párbaj leküzdését megkísérelni. Egy szövetséget létesített, melynek tagjai esküvel kötelezték magukat arra, hogy párbajozni nem fognak. Legújabbán Bourbon Alfons herceg ^(22.) létesített nagy agilitással egy párbajellenes ligát, melynek harcaiban is van alosztálya.

A párbaj leküzdésére szolgáló eme direkt módokon kívül vannak más eszközei is a párbaj leküzdésének.

Ilyenként emlithető" mindennekelőtt az a gondolat, mely a becsület védelmének fokozottabb kiterjesztésében látja a párbajok megszüntetésének egyik hatásos eszközt.

Elterjedt nézet az, hogy igen számosan azért nem fordulnak a bírósághoz, hogy így a sérelem megtorlását az egyedül arra hivatott tényezőnek engedjék át, mivel a büntető törvénykönyvek nem büntetik elég szigorúan a becsület elleni intézett támadásokat.

A jogászok körül aronban többen aron véleményüket fejezik ki, hogy

a becsület sértés és rágalmarás bünteté-
sének megszigorítása kevés eredmény-
re vezetne a párbaj mánia csökkenté-
se körülményei között.

Ezen nézetüket arral indokolják, hogy
a párbaj-kényszer ép azon a gondolata-
ton alapszik, hogy a sértett maga
köteles elégtételt venni és nem sha-
bad neki védelmet az állam ható-
ságaitól kérnie. Így azután az a
kérdés, hogy milyen mértékű véde-
lemben részesül a becsületében meg-
támadott egyén az állam megtorló
hatalma részéről - teljesen lényegte-
lenne' lesz azok szemében, kik

e társadalmi tévhit rajjai közé tartoznak. Aki gyávanak tartja a bírósághoz forduló sértetteket, az ép oly gyávanak fogja tartani őket, ha akár fegyhárral büntetik a becsület sértést és vágalmarást.

Másik körvetett erkörnek tekintetjük a párbaj leküzdésére magának a társadalmi érintkezésnek finomítását, javítását.

„Aki a párbaj ellen küzd, annak egyben a belső előkelőség, az érzület, gondolkodás és cselekvés nemességéért, a modor finomságáért is harcolnia kell.”⁽²³⁾ Minél rit-

kámban fordulnak elő olyan esetek, melyek megbotránkhortatják a közvéleményt, minél kevesebb ok van arra, hogy sértéseket megtorlani kelljen, annál kevesebb a párbajok száma. De még a sértések igen nagy része nem is igazi sértő skándálból fakad, hanem a jó nevelés, a finomság hiánya, az önérzet túltengése egyik gyakori okozójuk.

Nemkülönben jótékony hatással volna a párbajok számának csökkentésére a beület bíróságok intézményének általános elterjesztése.

Er teljesen alkalmas volna arra, hogy az ügyet megfelelően, a párbaj kizárásával intézze el, oly esetekben, midőn a felek nem óhajtják, hogy az ügy nyilvánosság elé kerüljön.

Mert eráltal le lehetne szerezni azt a nagyon divatos s általunk már fentebb ismertetett ellenvetést, hogy bizonyos sértések nyilvánosságra jutása a sértett érdekeivel is ellenkezik, de a társadalom nyugalma is kártékonyan hat.

Semmi esetre sem lehet itt szó tenni mérsékelten oly becsületbíró'ságokról,

amilyenek ép a párbajoknál fordulnak elő, s arra szolgálnak, hogy a párbajképesség vagy párbajképtelenség tekintetében döntsenek.

Ezek feladata mindeneelőtt a békítés lenne. Azok, kik a felekkel ugyanazon társadalmi osztályba tartoznak, előttük tisztelben, becsülésben állanak igen-igen sokat elérhetnek e tekintetben. De ha ez nem sikerül, akkor a bírói szerepet is megfelelően be tudja tölteni, megállapítván főleg e fenn tényleg sértés s ha igen,

megbélyegezve a sértőt s kijelent
 ven, hogy az igazság a sértett fél
 részén van. Hogy ezek a becsület
 bíróságok miként szerveztessenek,
 annak eldöntése a társadalmat
 illeti. De az igaz, hogy a becsület
 bíróság ítélete kizárná a képte-
 lenséget, amit a párbaj lehető-
 vé tesz, hogy pl. rágalmarás esetén
 a rágalmaró is a rágalmarott
 egyaránt a széplötlenség fényében
 tűndököl s a puskapor füstje
 jótékony homályba burkolja a
 rágalmat ^(2%)

De ha mind e felsorolt mó-

dokat alkalmasoknak is tartjuk a párbaj-mánia leküzdésére, annak mindazonáltal legfőbb orvosszere csak az lehet, amit már az angliai viszonyok ismertetésének kapcsán említettünk, hogy t. i. magának a társadalomnak a gondolkodását kell megváltoztatni, azt kell oly irányba terelni, hogy ne dicsőség fényével övezze a párbaj lovagjainak homlokát, de elítélje ezt a helytelen, tarthatatlan, becsületvidő" eszközt, melyet már Bonaparte Napoleon, a személyes bátorság egyik legkiválóbb alak-

ja is az „álbecsületérret termékének”
nevezett, mely a hara tulajdonát képe-
ző életet horizontalan magánügyek-
nek áldozza fel.

Mig megvetéssel sújtja a társada-
lom azt, aki elvöl viisszautasítja
a párbajt s a párbajozás „kötele-
sége” alól csak a lelkiereket hay-
landó felmenteni s amig a „pár-
bajképességet” a becsület xsinórmit-
tével aronosítja, addig nem remél-
hető bármily súlyos törvényhozási
intézkedések mellett sem a párba-
jok számának csökkenése.

Ha majd megszűnik az a nézet

hogy vannak sértések, melyek csak vérrel moshatóak le, ha nem lesz dicsőséggel övezett az a párbajhős, „ki többre becsüli a becsületet az életnél”, akkor a párbajok száma is csökkenni fog.

Hogy ez valóvá váljék, az a társadalom vezetőinek, oktatóinak feladata.

I különösen figyelmet érdemel az a kérdés, hogy e ferde felfogást első sorban az ifjuság gondolkodásának nevelésével lehet legjobban irtani. Mert a meggondolatlan ifjak között a legelterjedtebb a sajnálatos társadalmi kör.

Haránkban különben nem remény
 telen a helyzet. Egyáltalában nem
 áll az, hogy nálunk nehezebb a
 párbaj elleni küzdelem, mint más
 országokban, mivel nálunk a történe-
 lem folyamán sokkal inkább bele-
 gyökerezett a közfelfogásba.

Ezt megcáfolják nem csak Fayer-
 nek, Grünwaldnak idevonatkozó és
 névetelei⁽²⁵⁾, de az is, hogy a legna-
 gyobb magyar, Péchenyi István gróf,
 "Néhány szó a löverseny körül" c.
 munkájában és a párbajozásra
 való felhívással is felrészhatni-
 vélte a nemzetet téspedéséből, ami

arra látszik mutatni, hogy e korban
nem nagyon volt elterjedve a párbaj-
zás. ⁽²⁶⁾

A szabadságharc alatt szintén nem
nagyon foglalkoztak a párbajjal,
mert sokkal nagyobb célok foglal-
ták le a társadalom gondolkodá-
sát. Igazat adhatunk annak, a-
ki azt állítja, hogy a párbaj
a szellemi hanyatlás és a nemze-
ti erőtlenség korának gyümölc-
se. Ma midőn a magyar társada-
lom újra talpra akar állani, mikor
szabadulni akar az elmúlt korszak
tespedt levegőjétől, le kell vetkőznie

arokat a gyöngeségeket is, melyek a tepedés és hanyatlás korának jellemzői voltak. Ezt kell tennünk a párbajjal is, meg kell honosítanunk a becsületnek új, hozzáink sokkal méltóbb, igazán kulturált!

Vége.

Tájéreték jegyzéke a túloldalalon

Idéreték jegyzéke.

1. Horváth: 8.
2. Edvi Illés: II. 451.
3. Horváth: 53
4. Horváth: 73
5. Horváth: 79.
6. Tinkey: 618.
7. Edvi Illés: II. 452.
8. Horváth: 80.
9. Tóth: 24.
10. Horváth: 84
11. Vámbéry: 34.
12. Tóth: 12.
13. Teghze: 172.
14. Horváth: 97.
15. Edvi Illés: II. 453.
16. Vámbéry: 36.
17. Vámbéry: 38.
18. Vámbéry: 29 s. k. l.
19. Fayer: 237.
20. Vámbéry: 35.
21. Vámbéry: 35.
22. Tinkey: 625.
23. Vámbéry: 45.
24. Vámbéry: 43.
25. Vámbéry: 43.
26. Vámbéry: 43.